

זול או בחנם למכריהם בגיסטפו ולשחדם בזה, לעשות להם טובה לעת מצוא, על כן הוציאו הגזירה פתאום ללא מתן שהות להתיישב. בבקרו של שבת אחת תודיעו גזרת פתאום באיום עונש מות, שבמשך של שתי שעות יכניסו כל הפרזאות למשרד הגיסטפו. כדי להגדיל את האימה והאיום, צו להרוג מיד בכל עיר ועיר כמה יהודים. בשבת ההיא הרגו במהרה זו את הרב"צ ר' מאנדל מיאסלא ה"ר וצד כמה יהודים חשובים. ברציחותיהם גרמו שהיהודים מיהרו להכניס תומ"י כל מלבוש של שיער שהי להם.

ו. ישיבת באבוב שמתחת לארץ

בשעת הקמת הגיטו נמצא אז ראש ישיבה משיבות באבוב, רבי ברוך קאנעניסער הי"ד, ת"ח עצום ומופלג, עניו וגפש יקרה ובעל מדות הכי מצוינות, שהבין בדעתו הרחבה שכליאת היהודים בגיטו והפרשת הצעירי לימים לעבודה אינה הפרשה לחיים ארוכים. וכן חשב בדעתו שללכת לעבודה אינו ענין לא לגוף ולא לגשמה, שהרי צריכים לעבוד ביחד עם נשים ויגיע ממילא הפסד רב לגורי החסידות והצניעות. הוא אסף אליו כמה מבחירי האברכים והבחורים, בני תורה מצוינים משיבות באבוב, ויחדיו המתיקו סוד, להתחבא באיזה מרתף מוכשר ולהקדיש את שארית חייהם לתורה ולקדושה ול' לבדו, ולקיים בעצמם, אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.

ידוע ידעו רבי ברוך ותלמידיו שתקבלתם הנועזה פירושה, רעב וצמא, ומנותק מן העולם במרתף חשוך, חסר אור ותנועה, ועל כולם חסכנה האיומה ליפול ביד המרצחים שישפכו עליהם את כל חמת רציחתם, אבל התחליטו לקבל עליהם הכל באהבה ולעסוק בתורה עד גשימתם האחרונה.

רבי ברוך הבין, שעל דעת עצמו אינו רשאי לקחת האחריות על שכמו, לסכן את חבריו ותלמידיו וגם את עצמו, ועל כן בא להרב ושאלו אי רשאי לעשות כן, שהרי אם יחטפום יהרגום מיד.

הרב ענה לו, שאלתך היא שאלת דיני נפשות ולהורות בה צריך לכה"פ לסנהדרין של כ"ג, ברם הרי רואים אנחנו מעשים בכל יום שחוטפים יהודים חפים מכל פשע שהוא והורגים אותם על לא דבר. ודוקא היום אתרמי, שבא גוי ממשלעניץ והראה על יהודי אחד שנתן לו מעות, והרגתו מיד, ללא כל טענה ומענה, וכן עוד מעשים כאלו. הרי זה מוכיח שבין כך ובין כך אנחנו מופקרים לסבת, אנחנו וטפנו וגשינו ללא כל חמלה. הרי אינם נותנים שום מזון ורוצים להרעב אותנו ומוכרח כל אחד להביא לו טרף בגניבה ובחרף גפש. אם חוטפים את מי שהוא

מצפוני הנאצים, ע"י כמה מחסידי באבוב עשירים, ששחדו את קציני הגעסטאפו, בשמעו את מצבו המר של אחיו בלעמבערג, פעל ע"י ידידו לשחד את אחד מראשי הנאצים בקראס, בעד כסף תועפות, ושלת מכונית להביא את האדמור"ר שליט"א עם ב"ב מלעמבערג לבאבוב. באמצע הלילה בדרך חטפו שוטרי "ס. ס." את המכונית עם כל אשר בה, ונעשה להם גם גדול שהשי"ת סימא את עיני השוטרים המרצחים ולא הרגישו כלל שהמה יהודים, רק שלמו קנס על העבירה שאור המכונית לא הי לוט במכסה, והניחום להמשיך את דרכם.

ה. פליטת הרב לבאבוב

בחזירת הרב לבאבוב, הודיעהו המפקד, שהחשיבו מאוד, עוד בהיותו הרב הצעיר ובאבוב, שהוגשה עליו מסירה ואם תיווע שהותו בבאבוב יוכרח לקחתו תפוס. הרב נמלט מיד עם בני ביתו לבאבוב, שאז הי' שם גיטו גדול של אלפים יהודים, מלבד מחנות ריכוז של אלפי יהודים עושים כל מיני מלאכות בשביל הצבא הנאצי, אשר השלטון שלו כיוצא מן הכלל, קיבלו שוחר, ובעד סכומים חשובים הי' אפשר לפעול אצלם איזה טובות.

בבאבוב מצא הרב הרבה מחסידיו וכמה מהם, בעלי השפעה, שהי להם קשר עם בעלי תחנות המסירה והנאצים. ההם, שהיו מוכנים לעשות להם טובה בעד בצע כסף. השתדלנים האלו קבלו בשבילו רשיון כממונה על מחסן בגדים צבאי והניחו אותו בעבודתו הזו עד סוף תש"ב.

אחרי שכינסו את אלפי היהודים לגיטו באבוב בשנת תש"ב, חילקו המרצחים את הגיטו באבוב לשני מחנות, מחנה אחד בשביל בעלי מלאכה ועובדים בבתי חרושת בשביל הצבא, ושם אסור הי' להחזיק ילדים וזקנים. במחנה השני היו זקנים עם ילדים ותשושי כוח שאינם ראויים לעבודה, מוכנים להשתלח מי יודע לאן. את המחנות הפרישו זה מן זה במחיצות וחוטי ברזל דוקרים.

הגזירות הרעות שהמטירו המרצחים יום יום על האומללים הנכבשים תח"י בגיטאות לא הי' שום גבול לרשעתם ולאכזריותם, והראו עין בעין שכל המטרה היא לשלול ולגזול את כל מה שנמצא ביד יהודי ולהציגו צרור, בטרם תבלתו להרג ולשמה. היהודים היו בכלל הפקר גמור ומחוץ כל חוק ומשפט, וכל שוטר נאצי וגרמני הי' הורג מיד את כל יהודי על בלי דבר, ובפרט כשאיוזה דבר הי נראה בעיניהם כאיוזה חטא אף הכי קל.

אחת הגזירות היתה פעם, שכל יהודי הגיטו יכניסו מיד את כל אדורות שער וכל מיני פרוה שיש להם. הרשעים ידעו שהיהודים ימכרו לנכרים אף בזול, רק לא להכניס לרשעים וגם ימסרו בעד סכום

תורה. נמצאו מיד עסקנים, ובראשם ר' משה יהושע צאנזער ועוד, שקיבצו מעות ליתן להחזיקם בכל מה שאפשר.

הרב שליט"א השתולל מיד אצל מועצת היהודים (יודענראט) ובפרט אצל הראש שלה, שהי' חתן שו"ב אחד מחסידי באבוב הנאמנים, שבכל עת חיפושם יהודים להוציאם לעבודה, לא יבואו לעולם למרתף ההוא, ולהקטין בזה את סכנת הימצאם. הראשים הבטיחו לעשות כרצונו.

בלחם, הורגים אותו, אם בתרגול, הורגים אותו, אם במעט ירק, הורגים אותו. האם לא מוטב שגיהרג מתוך דברי תורה, וכמו שאמר פפוס לרבי עקיבא, אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה. על כן נראה לי, סיים הרב לרבי ברוך, שיש לך היתרו של רבי עקיבא, להתמסר על דת. החלטתו של ר' ברוך וארבעים תלמידיו עשתה רושם אדיר אצל כל בני תורה ונתרגשו מאוד ממסירות נפש כזו, ממש להמית עצמם בשביל

ר' ברוך ותלמידיו לא פסקה תורה מפיהם יומם ולילה, במצור ובמצוק, בצער וביסורים במשך שנה וחצי לא חרדו משום דבר, ולא שאלו שום דבר, ולא התענינו לשום דבר, ורק התורה מילאה את כל חלל חייהם. עד שנתפסו והובלו להרג רב עם עוד אלפים יהודים, הי"ד. בר"ח מנחם אב שנת תש"ב, בשחיטה הראשונה הזו ובשחיטה השני' היותר איומה ביום י"ב אלול תש"ב, הושמדו ששה וחצי אלף יהודים מגיטו באכניא, הי"ד.

השמועה ע"ד חיסולה של ישיבת באבוב הזו, מבצר התורה לשמה האחרון והיחידה שמתחת אדמת הגיטו באכניא, מיטב צאן קדשים שבגידולי באבוב, גיבורי החיל האמיתיים, אשר בחייהם ובמותם לא נפרדו מתלמוד תורה, והתמסרו להמית עצמם באהלה של תורה, שלמדוה בקדושה וטהרה כל ימי חייהם הקצרים, ואשר לשיא דרגת אצילות דקדושה, הכי מזוקקת, עלו בשנה וחצי האחרונה, זעזעה את הרב שליט"א, שהיה נמצא במחבא, בכל נימי נפשו ולבו. בצאת הרב מהבונקער, אז פגש את הבחור נפתלי עהרענבערג שניצל גם כן מן השחיטה ההיא. הרב שאלו מקודם כל, מי ניצל מההרג ההוא. **באבוב** לב נורא דיברו ע"ד המובלים להשמד ואמר לו הרב:

הרב בבונקער, וחפר מערה תחת רצפת בית המדרש, ובכל לילה הוביל משם בעגלת יד את העפר שכרה.

בשעת הגירוש הנורא שהנאצים סבבו את כל העיר באבוב, ונכנסו לבית היהודים והוציאו אנשים, נשים וטף, נכנסה הרבנית מבאבוב עם בנותיה וכל נכדיה הפעוטים, אל הבור ההוא, וכיסו מלמעלה בנסרים שלא ירגישו בהם ונשארו בבור והוא במשך כל הזמן המר, שהנאצים ימשו קיבצו את כל יהודי באבוב.

יש לציין כאן שבעת שהנאצים קיבצו את יהודי פולין, השאירו יהודים בתעודות מיוחדות (פאסיר-שיין) שעל פיהן היתה להם הרשות המיוחדת, ליסע ברכבת ולסחור סחורות ידועות שהי' בהן צורך לנאצים. מובן שנמצא מיד מומחים מיוחדים שזייפו תעודות כאלו בדיוקנות מפליאה, למען יוכלו לנסוע בהן ברכבת ולהימלט לאיזה מקלט בטוח. גם הרבנית מבאבוב, אשת מהרב"צ, הי"ד, קיבלה תעודה כסוחרת נוצות בשם מזויף שגם בסתורה זו הי' לנאצים צורך בה. מלבד תעודה זו הי' לה להרבנית גם תעודת מסע בשמה הנכון.

אחרי שבילו בבור מתחת רצפת בית המדרש הלילה זיומו, במצור ובמצוק ובחוסר אויר עד כדי מחנק, יצאו משם בחשכת הלילה השני, שנים שנים, וברחו זה בכה וזה בכה, כמה מילין, ורך השדות והבקעות אל הכפרים השונים, למען

קידוש שם שמים הוא מעשה כל כך כביר וקדוש, שמי שלא ראהו בעיניו, ומי שלא הרגישו בנפשו הוא, לעולם לא ישיג אפס מהותו. מי זה האיש ירא ד' אשר יבין ואשר ישכיל, לפרסם ברבים, זכרון לדור דורים, נגדה נא כל הנשאר לחיים, אשר בדורנו החלש, היה היו גם כן, כמו בכל הדורות של שמד ר"ל, גבורי רוח כאלו מעונים ונחלשים בגופם, אבל גבורים וענקים מפליאים ברוחם ובנשמתם, אשר העיזו להפגין בפני חיתו הנאצים ובפני כל מיני רשעים ורוצחים שבעולם, שאמנם קדוש ונצחי וכביר הוא העם הזה, החי על תורת אלקים חיים, וכל רוחות רעות וצרות שבעולם לא יזיזו אף זיז כל שהוא, מאמונתו ותורתו, שעליה הוא מוכן למות מות גבורים, ולקדש בה את יוצרו במותו ובחייו.

מגבורי אומתנו הנצחיים, היו בדורנו רבי ברוך וחבריו, מי יתן חכרם לא יסוף מזרע ישראל.

דברי הרב שליט"א נאמרו באנחות שוכרות הגוף ובדמעות זולגות דמעות רותחות.

ז. הרבנית ובניה בבור מתחת בהמ"ד
בהיות הרב באכניא, היתה אמו בבאבוב עם בנה ר' יחזקאל דוד, הרב מפאקשאויץ וששת בנותיה, הגה וילדיהן. ר' יחזקאל דוד ראה והשכיל הצורך